

AS „Kurzemes Radio” valdes priekšsēdētāja
Dace Jamonte
Kuldīgā, 2011.gada 9. maijā

AS „Kurzemes Radio” RĪCĪBAS KODEKSS

1. Ievads

AS „Kurzemes Radio” (turpmāk tekstā – KR) Rīcības kodekss (turpmāk tekstā – Kodekss) nosaka KR galvenos darbības pamatprincipus, vērtības, ētiskas darbības nosacījumus, profesionālos standartus, noteikumus par nepieņemamiem audio komerciāliem paziņojumiem, kā arī noteikumus par bērniem un pusaudžiem paredzētiem audio komerciālajiem paziņojumiem, lai KR kā komerciāls reģionāls elektronisks plašsaziņas līdzeklis varētu pildīt savu uzdevumu kalpot sabiedrības interesēm.

KR misija ir informēt, izglītēt un muzikāli izklaidēt klausītājus Kurzemē un daļā Zemgales, veicinot kvalitatīvu informācijas iegūšanu un atpūtu.

KR vērtības, kas formulētas attiecībā pret auditoriju un savu profesionālo darbību :

- Demokrātija – KR atbalsta vārda brīvību, veicina pilsoniskas sabiedrības veidošanos, aizstāv cilvēktiesības, veicina toleranci sabiedrībā starp dažādām tautībām un līdztiesību neatkarīgi no cilvēka rases, ādas krāsas, dzimuma, valodas, reliģijas, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās izcelsmes, mantiskā vai cita stāvokļa.
- Sociālā sfēra - KR atbalsta Kurzemes un visas Latvijas iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu, iedzīvotāju labklājību un drošību. KR veicina sabiedrības integrāciju, aizstāv minoritāšu un cilvēku ar īpašām vajadzībām tiesības, rosina dialogu, lai tiek novērsta spriedze starp dažādām sabiedrības grupām, kā arī mazināti negatīvie stereotipi sabiedrībā.
- Kultūra - KR veicina kultūrvides attīstību: sākot ar mākslu un mūziku un beidzot ar sadzīves un politisko kultūru. Tas ietver latviešu tautas un nacionālo minoritāšu tradicionālo vērtību saglabāšanu un jaunu un mūsdienīgu kultūras parādību atspoguļošanu. KR arhīvs glabā unikālus ierakstus, kas regulāri tiek izmantoti programmā.
- Izglītība - KR atbalsta un veicina izglītotas sabiedrības veidošanos, ar savu programmu veidojot izpratni par sabiedrību, kuras attīstību spēj nodrošināt tikai zināšanu apguve un prasme pielietot tās savā dzīvē. KR atbalsta un veicina arī pašu žurnālistu izglītošanos, lai paaugstinātu viņu izglītības līmeni un kvalifikāciju un celtu savas programmas kvalitāti.

Kodekss atbilst Latvijas Republikas Satversmei, Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumam, likumam Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem, kā arī citiem Latvijas normatīvajiem aktiem. Tas lietojams kā ceļvedis programmas satura prioritāšu noteikšanā, profesionālo standartu un kritēriju labākai izpratnei, kā arī pamats labas žurnālistikas prakses attīstībai. Kodekss ietver tikai galvenos principus, kas saistoši ikdienas darbā, to nevar uzskatīt par regulējumu visiem dzīves gadījumiem. Ņemot vērā mūsu sabiedrības attīstības straujo dinamiku, Kodekss var tikt mainīts un papildināts, ja rodas tāda nepieciešamība.

2. KR programmas profesionālie kritēriji un ētikas principi

2.1. Ziņu izlaidumu redaktoru un raidījumu vadītāju profesionālie kritēriji :

2.1.1. Patiesība un precizitāte

Ikvienai KR sniegtajai ziņai ir jāatspoguļo fakti, tā nedrīkst saturēt maldinošu vai nepatiesu informāciju un nav pieļaujams subjektīvs vai spekulatīvs faktu traktējums. Informācija par notikumu, situāciju vai konfliktu pirms to izplatīšanas žurnālistam ir jāpārbauda. Tā ir jāpamato ar faktiem vai pārbaudītiem informācijas avotiem. Ja faktu pārbaude uzreiz nav iespējama, jānosauc ziņu avots un skaidri jānorāda, ka informācija tiek precizēta.

Kļūdainas ziņas vai informācijas gadījumā tā jāizlabo pēc iespējas ātri, atvainojoties klausītājiem.

2.1.2. Objektivitāte un viedokļu daudzveidība

Veidojot raidījumu, tā vadītājam, pirmkārt, jābalstās uz faktiem, tad jāizmanto informācija, kas palīdz saprast kontekstu, un jāpieāvā pietiekami interesanti un daudzveidīgi viedokļi. Žurnālistam jāizvairās no personīgā viedokļa paušanas. Reportāžās no notikuma vietas drīkst paust savas sajūtas par atmosfēru, kas valda notikuma vietā.

Nav pieļaujama tendenciozitāte ne satura izklāstā, ne ziņu vai materiāla izkārtojumā, ne arī balss intonācijā vai vārdu izvēlē, ne aizkadra skaņu vai muzikālajā noformējumā. Ja ziņu raidījumā tiek komentēts kāds strīdīgs jautājums, tad jāsniedz arī pretējās puses viedoklis.

Audio materiāli nedrīkst radīt aizdomas par žurnālista vai komerciālā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa neobjektivitāti, kā arī par kādas ideoloģiskas, politiskas, finansu, sociālas, reliģiskas vai kultūras grupas ietekmi.

Komentārus un viedokļus atdala no ziņām un nosauc viedokļa vai komentāra autoru.

2.1.3. Neatkarība

Žurnālists nedrīkst pakļauties valsts varas, pašvaldību institūciju, politisko partiju, reliģisko konfesiju ietekmei, arī ekonomisko aprindu, kādu grupu un atsevišķu personu interesēm. Ja kāds indivīds vai grupa vēlas izteikt savu viedokli, tad priekšlikums tiek izskatīts, vadoties no KR programmas veidošanas principiem, aktualitātes un nozīmīguma.

2.2. Valoda

Ziņu un raidījumu veidošanā un izplatīšanā KR ievēro Valsts valodas un Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma normas. Intervijas un komentāri svešvalodās jānodrošina ar tulkojumu.

Valodai jābūt skaidrai un vienkāršai, jāizvairās no pārspīlējumiem, divdomības un pārspīlētas svešvārdu lietošanas. Dialektu izmantošana pieņemama vienīgi īpašu sociālo interešu aizsardzībai, piemēram, noteiktu dialektu saglabāšanai.

KR ziņās un raidījumos nav atļauta vulgāru izteicienu lietošana vai tādas sarunu valodas lietošana, kas neatbilst sabiedrībā pastāvošajām ētikas normām. Izņēmuma gadījumā, ja bez šādiem vulgāriem izteicieniem nav iespējams pilnībā pasniegt ziņu un atklāt tās būtību, ir pieļaujama šādu nepiemērotu izteicienu lietošana.

2.3. Bērni radio raidījumos

Intervējot bērnus, jāņem vērā, ka bērnam, kā fiziski un intelektuāli nenobriedušai personai, vajadzīga īpaša aizsardzība un gādība. Jārespektē bērna tiesības uz privāto dzīvi, korespondences noslēpumu, nedrīkst aizskart bērna godu un cieņu.

Aizliegts izplatīt iegūto informāciju par bērnu, kurš kļuvis par nozieguma upuri vai liecinieku, kā arī tādu informāciju, kura bērnam varētu kaitēt tuvākā vai tālākā nākotnē. Nedrīkst atklāt bērna personību, ja viņš cietis no vardarbības, seksuālas izmantošanas vai jebkādas citas nelikumīgas vai cietsirdīgas un cieņu aizskarošas rīcības.

Aizliegts izplatīt iegūto informāciju par bērnu, kas izdarījis likumpārkāpumu, kļuvis par prettiesiskas darbības upuri vai liecinieku, izņemot gadījumu, ja bērns pats izsaka vēlēšanos pārdzīvoto izpaust atklātībai, tam piekriņot viņa vecāki vai citi bērna likumīgie pārstāvji un neiebilst procesa virzītājs vai tiesa.

3. KR programmas veidošanas principi

3.1. Viedokļu daudzveidība un tēmu līdzsvarotība

KR programmā jāatspoguļo iespējami plašāks dažādu viedokļu kopums.

Viedokļu atspoguļojumam jābūt izsmeltošam, iekļaujot dažādu pušu viedokļus, bet politiski neitrālam, tas nozīmē, ka nedrīkst dot priekšroku kādai politiskai vai ideoloģiskai pozīcijai.

Ziņām un raidījumiem jābūt vispusīgiem. Ja kāda ziņa specifisku iemeslu dēļ nav vispusīga, tad tas ir skaidri jānorāda, informējot auditoriju, ka sekos turpinājums, kurā tiks risināta aizsāktā problēma un minēti trūkstošie fakti.

Programmā ir jānodrošina līdzsvars starp reģionālajām un valsts mēroga ziņām.

Žurnālistam un citiem programmas veidotājiem jāpēta un jāinformē klausītāji gan par pozitīviem, gan negatīviem notikumiem, personībām un sociālām parādībām.

Ziņas vai raidījums, kurā tiek risināti sabiedrību interesējoši jautājumi, atspoguļojot dažādu sabiedrības slāņu vai iedzīvotāju grupu viedokļus, objektīvi un saprātīgā apjomā jāatspoguļo visi uzskati, ievērojot dažādo uzskatu un viedokļu nozīmību, svarīgumu vai potenciālo svarīgumu.

Ziņās vai raidījumā, kurā tiek skarts pretrunīgs problēmas aspekts, jāievēro viedokļu apjoms par attiecīgo tēmu un jācenšas iespējami godīgi izklāstīt būtību, lai auditorija varētu spriest par attiecīgo tēmu, balstoties uz faktiem.

3.2. Informācijas iegūšanas avoti un metodes

3.2.1. KR žurnālists informāciju iegūst no dažādiem informācijas avotiem – interneta ziņu avotiem, dokumentiem, amatpersonām, ekspertiem, valsts un pašvaldību institūciju amatpersonām, indivīdiem u.c. KR aizstāv žurnālista informācijas avotu aizsardzības principu un atbalsta informācijas avotu slepenību, lai nodrošinātu brīvu informācijas plūsmu, kas raksturīga demokrātiskai sabiedrībai.

3.2.2. Ja informācijas avots nevēlas, lai to identificē, iegūto informāciju drīkst izmantot, ja tai piemīt pirmavota ticamība. Lai izvairītos no neprecīzas vai neobjektīvas informācijas izplatīšanas, žurnālistam uzmanīgi jāpārbauda informācijas avota ticamība, iegūstot apstiprinošu pierādījumu vēl vismaz no diviem avotiem.

3.2.3. Informācijas avotu aizsardzību nosaka Latvijas Republikas likums “Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem”.

3.2.4. Informācijas avotu var uzdot norādīt tikai tiesa. Šādos gadījumos KR var lūgt tiesu novērtēt sabiedrības interešu svarīgumu un lūgt lietas izskatīšanu slēgtā sēdē.

3.2.5. Ja pamatotu iemeslu dēļ kādā raidījumā tiek intervēta persona, slēpjot tās vārdu vai izmainot balsi, jāņem vērā, ka šī persona var izteikt arī bezatbildīgus paziņojumus.

3.2.6. Gadījumos, kad informācija ir sabiedrības interesēm nozīmīga un šo informāciju var sniegt tikai raidījuma dalībnieks, kurš vēlas palikt anonīms, intervijā var slēpt intervējamās personas vārdu vai izmainīt balsi.

3.2.7. Katram ir tiesības atteikties no piedalīšanās raidījumā. Ja dalībnieks atteicies piedalīties raidījumā, auditorija par to ir jāinformē.

3.2.8. Par maksājumu KR ziņu avotiem izlemj KR vadība.

3.2.9. Par jebkuras informācijas, sižeta, komentāra, apskata, ziņas iekļaušanu vai dalībnieka uzaicināšanu raidījumā KR žurnālists vai cits raidījuma veidotājs nedrīkst saņemt tiešu vai netiešu atlīdzību no trešajām personām.

3.2.10. Iegūstot informāciju par indivīdu, jāievēro personiskās dzīves neaizskaramības princips. Personiskā dzīve aptver visu privāto jeb personisko šī termina plašākajā nozīmē, tātad – to, kas saistīts ar atsevišķu indivīdu, attiecas uz viņu, bet nav saistīts ar viņa dienesta, sabiedriskajiem pienākumiem, stāvokli, oficiālo darbību. Sabiedriskā dzīve aptver visu, ko sabiedrība var brīvi uztvert – visu, kas saistīts ar indivīda dienesta, sabiedriskajiem pienākumiem, stāvokli, oficiālo darbību.

3.2.11. Indivīda personiskās dzīves neaizskaramība KR ziņās un raidījumos nozīmē, ka indivīda personiskā dzīve ir šķirta no sabiedriskās dzīves. Izņēmums var būt tikai gadījumā, ja indivīda personiskā dzīve apdraud vai kļūst par daļu no sabiedriskās dzīves, par kuru sabiedrībai ir tiesības interesēties. Politiski, kuru personiskā dzīve var radīt interesi demokrātisku diskusiju sakarā, ir nodalāmi no sabiedrības slavenībām, kuri neieņem politiskus amatus un kuru personiskā dzīve ir neaizskarama, ja viņi paši nevēlas ko citu, pat ja viņi pieder radošajām profesijām.

3.2.12. Nedrīkst iejaukties kāda indivīda personiskajā dzīvē sensācijas vai reitingu dēļ. Vēstījums par indivīda personisko dzīvi nedrīkst pārkāpt vispārpieņemtās morāles un ētikas normas.

3.2.13. Pamatoti (ar piekrišanu) iztaujājot indivīdu par viņa personisko dzīvi, tas tomēr neatceļ tiesības uz personiskās dzīves neaizskaramību. Žurnālists drīkst izmantot tikai pārbaudītus patiesus faktus, izvairoties no baumām.

3.2.14. Žurnālists informācijas ieguves procesā nedrīkst patvaļīgi pārkāpt personiskā īpašuma robežu.

3.2.15. Publiskojot ziņas par indivīdu, par kuru ir ierosināts kriminālprocess, vispirms jāizvērtē publiskošanas galvenais apsvērumus - sabiedrības intereses vai indivīda aizsardzība. Jāievēro, ka nepatiesi apsūdzēta indivīda identificēšana var radīt negatīvas sekas. Ja ziņas tiek publicētas informācija par noziedzīgā nodarījumā apsūdzētu indivīdu, jāveido līdzvērtīgas ziņas par tiesas procesa rezultātu. Atspoguļojot tiesas procesu, apsūdzēto aizliegts attēlot pazemojošos apstākļos. Noziedzīgā nodarījumā apsūdzētu personu aizliegts dēvēt par notiesātu līdz brīdim, kamēr spēkā nav stājies notiesājošs tiesas spriedums.

3.2.16. Ziņās aizliegts identificēt noziedzīga nodarījuma upurus, īpaši tādu noziegumu, kas vērsti tieši pret personu, izņemot gadījumus, kad upuris piekrīt informācijas atklāšanai (rakstiski vai ierakstā) vai labprātīgi atklāj notikušā saturu pārraides laikā.

3.2.17. Publiskojot ziņas par nepilngadīgu personu, kas cietusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, kā arī gadījumos, kad tiek ziņots par pazudušu, bezvēsts prombūtnē esošu bērnu, jāievēro Bērnu tiesību aizsardzības likuma noteikumi.

3.2.18. Žurnālists informācijas iegūšanai var izmantot aptaujas, telefonbalsošanu, zvanus tiešraidēs, žurnālista izmeklēšanu, informācijas slēptu iegūšanu.

3.2.19. Izmantojot aptaujas, lai mazinātu kļūdas faktos, izmantojami tikai tādu sabiedriskās domas aptauju rezultāti, kas atbilst aptauju profesionālajiem standartiem. KR neveic sabiedriskās domas aptaujas, bet gan izmanto kompetentu attiecīgas specializācijas institūciju un ekspertu slēdzienus, kas iegūti ar pārbaudītām metodēm un atbilstoši atzītiem standartiem. Jāievēro, ka informācija, kas iegūta ārpus sabiedriskās domas aptaujām intervijās ar nejauši izvēlētiem personām, piemēram, no klausītāju zvaniem, ekspresintervijās uz ielām, no elektroniskā pasta vēstulēm, demonstrē viedokļu dažādību, bet ne sabiedrības viedokli kopumā.

3.2.20. Veidojot ziņas vai raidījumus, var izmantot telefonbalsošanu, aicinot zvanītājus izmantot norādītos tālruna numurus ne tikai ētera laikā, bet arī ārpus tā, lai mehāniski saskaitītu viņu “balsojumu” par attiecīgo jautājumu. Telefonbalsojuma rezultāts var būt maldinošs, jo ar to var manipulēt kāda sabiedrības grupa. Šādu balsojumu nevar uzskatīt par objektīvu sabiedrības viedokli kādā konkrētā jautājumā.

3.2.21. Veidojot tiešraides raidījumu, uz kuru var piezvanīt, žurnālistam jābūt ne tikai vispusīgi informētam par raidījuma tēmu, jāuzaicina zvanītājs sevi pieteikt, kā arī jāspēj ātri un adekvāti reaģēt uz ētera laikā izveidojušos situāciju, ja zvanītājs pārkāpj normatīvo aktu, pieklājības, valodas vai kādus citus noteikumus, piemēram, izslēdzot zvana tiešraides skaņu ēterā, ar savu komentāru mazinot iespējamo spriedzi, kas varētu būt radusies zvanītāja izteikumu sakarā u.c.

3.2.22. Ievācot informāciju ar jebkuru metodi, jebkāda veida maldināšana nav pieļaujama. Aizliegts tīši sagrozīt iegūto informāciju.

3.2.23. Izmantojot informāciju, kas uzskatāma par īpašu anonīmās informēšanas formu, ko mēdz izmantot, ja valsts vai pašvaldības institūciju amatpersonas vēlas informēt sabiedrību par slepenu tematu; pirms tās izplatīšanas, jāpārbauda tās ticamība.

4. Audio komerciāli paziņojumi

Komerčiālu paziņojumu izmantošanu KR nosaka Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums, Reklāmas likums un citi iekšējie un ārējie normatīvie akti.

Komerčiāli paziņojumi tiek atdalīti no pārējās programmas tā, lai tie būtu uzreiz atpazīstami un viegli identificējami. Nedrīkst reklamēt tabakas izstrādājumus un smēķēšanu, kā arī alkoholiskos dzērienus un to lietošanu, ar normatīvajos aktos noteiktajiem izņēmumiem.

Raidījumu veidotājiem stingri jāievēro, lai raidījumos netiktu pieļauts slēpts elektroniskā plašsaziņas līdzekļa komerciāls paziņojums.

Radio veikalu izvietojumi starp raidījumiem. Veikalu var iekļaut arī raidījumos, bet tikai tādā veidā, lai nekaitētu raidījumu viengabalainībai un autortiesību īpašnieku tiesībām.

Ja kāds KR raidījums tiek daļēji vai pilnīgi finansēts, tad par šādu sadarbību jāslēdz līgums starp KR un sadarbības partneri. Par sadarbības partneri jāinformē raidījuma sākumā vai beigās, nosaucot tā nosaukumu vai atsauces uz sadarbības partnera precī vai pakalpojumu. Sadarbības partneriem, sponsoriem un atbalstītājiem nav tiesību ietekmēt KR raidījumu saturu.

Komerčiāli paziņojumi, kas attiecas uz bērniem un skar pārtiku un dzērienus, kuru sastāvā ir uzturvielas un vielas ar noteiktu uzturvērtību vai fizioloģisku ietekmi, jo īpaši tādas vielas kā tauki, taukskābes, sāls un cukurs, kuru pārmērīga lietošana uzturā nav ieteicama, tiek izvietoti saskaņā ar Latvijas normatīvo aktu prasībām. Komerčiālos paziņojumos, kas domāti bērniem, ir jāievēro šādi nosacījumi:

- aizliegts izmantot bērnu dabisko pašāvērošanu vai pieredzes trūkumu; līdz noteiktam vecumam bērni nevar saprast reklāmas pārliecināšanas nolūku, tiem trūkst reklāmas lietotprasmes, un tāpēc tā viņus var īpaši iespaidot;
- aizliegts ietvert apgalvojumus vai skaņas informāciju, kura varētu nodarīt viņiem morālu vai fizisku kaitējumu vai radīt mazvērtības sajūtu;
- aizliegts ietvert mudinājumu vai mudināt uz agresivitāti un vardarbību, diskreditēt vecāku, aizbildņu un pedagogu autoritāti;
- aizliegts vārst uzmanību uz to, ka konkrētu preču vai pakalpojumu iegāde rada fizisku, sociālu vai psiholoģisku pārkāpumu pār vienaudžiem vai ka attiecīgās preces trūkums izraisa pretēju rezultātu;
- aizliegts nepārprotami norādīt, ka reklamējamās preces vai pakalpojuma iegāde ir iespējama jebkurai ģimenei, neņemot vērā tās budžetu;
- aizliegts tieši aicināt bērnus pašus vai aicināt bērnus, lai viņi mudina vecākus vai citas personas pirkt preces vai izmantot pakalpojumus;
- aizliegts attēlot bērnus bīstamās situācijās.

5. Attieksme pret vardarbību

KR programma nedrīkst saturēt sižetus, kuros nevajadzīgi izcelta vardarbība. Tā nedrīkst saturēt musinājumu uz nacionālo, rasu, dzimumu vai reliģisko naidu, aicinājumu uz karu vai militārā konflikta izraisīšanu, aicinājumu vardarbīgi gāzt valsts varu vai vardarbīgi grozīt valsts iekārtu, graut valsts teritoriālo vienotību vai izdarīt citu noziegumu.

Informējot par smagiem noziegumiem, katastrofām un citiem traģiskiem notikumiem, raidījumos jāizvairās no nepamatotiem vardarbības un fizisku izkropļojumu aprakstiem.

6. Attieksme pret privātām personām

KR raidījumu vadītājiem un ziņu redaktoriem jārespektē fizisku personu privātā dzīve. Raidījumos jāizvairās nevajadzīgi pieminēt personas tautību, rasi, seksuālo orientāciju, fiziskos trūkumus, veselības stāvokli vai reliģisko pārliecību, ja vien šī informācija nav būtiska ziņas sastāvdaļa.

KR izprot un respektē, ka vājredzīgiem un neredzīgiem cilvēkiem radio ir praktiski vienīgais publiskais komunikācijas un informācijas līdzeklis.

7. Radio internetā

KR nodrošina savu skanējumu arī internetā. Attiecībā uz KR mājas lapu un tajā publicēto informāciju, tai piemērojami tie paši kritēriji, vērtības un principi, kas noteikti Kodeksā.

8. Nobeigums

Visi KR darbinieki un citas KR programmas veidošanā iesaistītās personas jebkurā dzīves situācijā, pēc labākās sirdsapziņas nodrošina KR labas reputācijas un pozitīvā tēla veidošanu, kas sevī ietver informācijas nodošanas manieri, rīcību, attieksmi, gaumi un vizuālo tēlu.

KR kolektīva locekļi nedrīkst ļaunprātīgi izmantot tā rīcībā esošos resursus, lai gūtu personisku labumu. Nav pieļaujama jebkāda rīcība, kas kaitētu KR tēlam un reputācijai un mazinātu auditorijas un sadarbības partneru uzticību. Ikvienam KR kolektīva loceklim ir jānorobežojas no tādu lēmumu pieņemšanas, kas tieši vai netieši skar viņu, viņa ģimeni, radus un tuvus draugus, t.sk. komercdarbībā. KR kolektīva loceklis **nav tiesīgs** saistīties ar konkurējošiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem bez KR vadības iepriekšēja akcepta. KR kolektīva locekļi nedrīkst pieņemt dāvanas vai jebkāda cita veida atlīdzību vai pateicību no personām, kas cenšas ietekmēt informācijas saturu.

KR kolektīva locekļi savu brīvo laiku pavada un rīkojas, atceroties, ka jebkurā vietā un ik minūti ir KR tēla sastāvdaļa, saglabājot lojalitāti pret KR jebkurā situācijā.

KR Kodekss tiek publiskots KR mājas lapā.